

Detrekői Zsuzsa

Az EU szerzői jogi direktívája: segélykiáltás a hazai videómegosztó platformokért

A szerzői jogi irányelv 2019-es implementációja jelentősen befolyásolja a videómegosztó platformok életét, nemcsak a nagy nemzetközi platformokét, hanem a helyi kis szolgáltatók életét is. Mivel az irányelv megszünteti a felhasználói tartalmak esetén a felelősségkorlátozás intézményét, és közvetlenül felelőssé teszi a szolgáltatókat a felhasználók cselekedeteiért, a videómegosztó szolgáltatások élete jelentősen változni fog. A cikk a lehetséges gyakorlati problémákat tárja fel.

Bevezetés

Az Európai Unió 2015-ös Digital Single Market stratégiája jelentős változást hozott az online videómegosztó szolgáltatások életében.

Az internet elterjedésével és a felhasználók által megosztott tartalmak mennyiségének növekedésével a szabályozás is igyekezett megfelelően kezelni a tartalmakért való felelősség kérdését. Tekintettel a nagy mennyiségű tartalomra, és annak belátására, hogy a tartalmak elérhetővé tételében közreműködő szolgáltatók nem tudják ellenőrizni a felhasználók által feltöltött tartalmakat, a szabályozás azon szolgáltatók irányában, amelyek a felhasználók számára tartalommegosztást tettek lehetővé, immunitást biztosítottak a felhasználói tartalmakkal kapcsolatban. Az első ilyen szabályozási modellt természetesen az Amerikai Egyesült Államokban fogadták el, 1998-ban a Digital Millennium Copyright Act (DMCA) keretében.¹ Ezt másolta le és bővítette ki az EU 2000-ben az Elektronikus kereskedelemről szóló irányelvvel.² A szabályozás lényege, hogy „Safe Harbor”-t, azaz úgynevezett biztonságos menedéket biztosítanak a közvetítő szolgáltatók egyes típusai – ideértve a tárhelyszolgáltatókat is – számára, abban az esetben, ha a jogsértő tartalom közzétételére nincs ráhatásuk, vagy azokat értesítés alapján eltávolítják. Tárhelyszolgáltatások esetén, aminek a videómegosztó szolgáltatások is minősülnek, bevezették az úgynevezett

¹ The Digital Millennium Copyright Act of 1998–U.S. Copyright Office Summary. 1998.

² Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on Certain Legal Aspects of Information Society Services, in Particular Electronic Commerce, in the Internal Market (‘Directive on Electronic Commerce’). L 178 (2000. július 17.).

értesítési és eltávolítási eljárást (notice and take down eljárás), amely meghatározott formai kötöttségekkel és határidőkkel folyamatí útra terelte az eltávolítást és így a lehetséges mentesülést.

A Safe Harbor klauzula először az Egyesült Államokban mérettetett meg. A leg-híresebb ügy a Viacom kontra YouTube ügy volt. A valódi kérdés a perben, hogy ki viselje a felhasználók által feltöltött tartalmak (User Generated Content – UGC) figyelésének és a felhasználók által az internetre feltöltött illegális anyagok azonosításának költségeit: a szolgáltatók vagy a szerzői jogok tulajdonosai?

Dióhéjban a per története: 2007 márciusában a Viacom, egy amerikai média-konzern összesen 160 ezer eltávolítási kérelmet küldött az akkor már a Google tulajdonában lévő YouTube-nak. A notice and take down kérelmek többek között a South Parkkal, a Spongyabobbal és a Daily Show-val kapcsolatban érkeztek. Bár a YouTube eleget tett az eltávolítási kérelmeknek, a Viacom egymilliárd dollárra perelte a Google-t a felhasználók által elkövetett szerzői jogsértésekért. A Viacom keresetét számos további kereset követte, sportligák és zenekiadók kezdték perelni a Google-t ugyanezen az alapon. A Viacom egy sajtóközleményében azzal vádolta meg a YouTube-ot, hogy „a technológiát a szerzői jogok szándékos megsértésére használta fel, megfosztva az írókat, zeneszerzőket és előadóművészeket a munkájukért járó jövedelmektől, ezzel csökkentve a kreatív iparág ösztönzőit, illetve a YouTube mások törvénysértéséből profitál”.

2010-ben az elsőfokú bíróság kimondta, hogy a YouTube a Safe Harbor-védelem alatt áll, a szerzői jogsértésekre utaló körülmények ellenére.³ A bíró úgy ítélte meg, hogy bár a cég általánosságban tudomással bírt arról, hogy a felhasználók szerzői jogvédelem alatt álló tartalmakat töltöttek fel az oldalra, azonban azt nem tudhatta, hogy mely tartalmak esetében rendelkeztek az ehhez szükséges engedéllyel. A bíró szerint, ha a videómegosztó oldalakat minden feltöltött videó proaktív ellenőrzésére köteleznék, az „sértené a DMCA működését”. A bíró továbbá megjegyezte, hogy DMCA által meghatározott értesítési rendszer hatékony volt, mivel a YouTube sikeresen kezelte a Viacom által kiadott tömeges eltávolítási kérelmet. Innentől eljárásjogi cselekmények sora következett, a Viacom fellebbezése, amelyet az ügy első fokra történő visszahelyezése követett, majd mivel az ismét a YouTube-nak adott igazat, a Viacom ismét fellebbezett.⁴ Végül, mielőtt jogerős ítélet születhetett volna, a két cég megállapodást kötött az ügyben. Az egyezség részletei ugyan bizalmasak, azonban annyit tudni, hogy nem történt pénzmozgás. Illetve nem sokkal később bevezették a Content ID-t, a Google által kifejlesztett szűrőszoftvert a YouTube-on található szerzői joggal védett tartalmak azonosítására és kezelésére.

³ A YouTube nyerte az összefoglaló ítéletet a Viacom DMCA-perben: Kurt Opsahl: YouTube Wins Summary Judgment in Viacom DMCA Lawsuit. *Electronic Frontier Foundation*, 2010. június 23.

⁴ Viacom Int’l, Inc. kontra YouTube, Inc. – 676 F.3d 19 (2d Cir. 2012.); A New York-i Kerületi Bíróság összefoglaló ítélete: Viacom International Inc. v. YouTube, Inc. no. 1:07-cv-02103-LLS, 2013. április 18.

Az EU 2015-ben, a Digital Single Market Strategy meghirdetésével vágott bele a 20 évig uralkodó jogintézmény felülvizsgálatába.⁵ A Bizottság céljaul tűzte ki, hogy megvizsgálja, „fokozni kell-e az interneten fellelhető jogellenes tartalom elleni védelem szintjét. Az internetes platformok értékelésével egy időben a Bizottság elemzi majd annak szükségességét, hogy a szólásszabadság és a tájékoztatáshoz való jog alapvető jogára gyakorolt hatás tükrében vezessen-e be olyan új intézkedéseket a jogellenes internetes tartalmak kezelésére, mint például – a legális tartalom megőrzése mellett – a jogellenes tartalom eltávolítására vonatkozó szigorú eljárások, vagy megköveteljen-e gondossági kötelezettséget a közvetítőktől, azaz hogy nagyobb felelősséggel és kellő gondossággal járjanak el a hálózat- és rendszerkezelés során.”⁶

2016-ban a stratégia része lett a szerzői jogok kapcsán az úgynevezett „value gap”, azaz értékhiány megszüntetése, amely arra szolgált, hogy a szerzői jog által védett tartalmak jogtulajdonosai is részesedjenek abból a bevételből, amely a felhasználó tartalmak közzétételét lehetővé tévő szolgáltatóknál keletkeznek.⁷

Ennek alapján született meg két fontos irányelv módosítása, amelyek megin-gatták a Safe Harbor intézményét. Az egyik az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv (AVMSD) 2018. novemberi módosítása,⁸ a másik a szerzői jogi irányelv 2019. áprilisi módosítása.⁹

Bár mind a két irányelv külön rendelkezik a videómegosztó platformokról, nem sikerült azonos megnevezést használni ugyanarra a szolgáltatásra. Míg az AVMSD a „videómegosztóplatform-szolgáltatás” terminológiát alkalmazza, a szerzői jogi irányelv módosítása az „online tartalommesztó szolgáltató” kifejezést használja. Nemcsak az elnevezésben van diszkrepancia a két irányelv között, hanem a felelősségi rendszer felállításában is.

Egyfelől a szerzői jogi irányelv kötelezővé teszi a szolgáltatók számára, hogy megszerezzék a nyilvánosság-hoz való közvetítéshez vagy a nyilvánosság számára

⁵ European Commission: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A Digital Single Market Strategy for Europe. COM(2015)192 végleges (2015. május 6.).

⁶ Európai Bizottság: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Európai digitális egységes piaci stratégia. COM(2015)192 végleges (2015. május 6.).

⁷ European Commission: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A Digital Single Market Strategy for Europe. COM(2015)192 végleges (2015. május 6.).

⁸ Directive (EU) 2018/1808 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 Amending Directive 2010/13/EU on the Coordination of Certain Provisions Laid Down by Law, Regulation or Administrative Action in Member States Concerning the Provision of Audiovisual Media Services (Audiovisual Media Services Directive) in View of Changing Market Realities. L 303/69 (2018. november 28.).

⁹ Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on Copyright and Related Rights in the Digital Single Market and Amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC. L 130/92 (2019. május 17.).

hozzáférhetővé tételhez szükséges engedélyeket, és ezzel ex ante ellenőrzést vár el a videómegosztó szolgáltatóktól minden felhasználók által feltöltött videó esetében. Másfelől az AVMS kifejezetten kizárja az ex ante kontroll lehetőségét, amikor kijelenti, hogy a videómegosztó szolgáltatók által a jogellenes tartalmak eltávolítására tett intézkedések nem „vezethetnek előzetes ellenőrzési intézkedésekhez vagy a tartalom feltöltésének olyan szűréséhez, amely nem felel meg a 2000/31/EK irányelv 15. cikkének”, ugyanakkor eredményként elvárja, hogy biztosítsák, hogy a nemkívánatos tartalmak ne legyenek elérhetőek a szolgáltatáson.¹⁰

17. cikkely

Közel két évtized után tehát – vélhetően a szerzői jogi lobbi erős nyomására – sikerült megtörni a Safe Harbor klauzulát. A 17. cikkely kimondta, hogy a videómegosztók maguk is nyilvánossághoz közvetítést, illetve nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételt valósítanak meg azzal, hogy a felhasználók által feltöltött tartalomhoz hozzáférést biztosítanak. Emiatt szükséges engedélyt beszerezni a jogtulajdonosoktól.

Engedély hiányában akkor mentesülnek a felelősség alól, ha bizonyítják, hogy:

- a) minden tőlük telhetőt megtettek az engedély megszerzése érdekében (licenc);
- b) a szakmai gondosság magas szintű ágazati normáinak megfelelően minden tőlük telhetőt megtettek annak biztosítása érdekében, hogy azon konkrét műveket és más védelem alatt álló teljesítményeket, amelyekre vonatkozóan a jogosultak megadták a szolgáltatóknak a lényeges és szükséges információkat, elérhetetlenné tegyék (szűrőszoftver);
- c) továbbá minden esetben a jogosultak megfelelően indokolt értesítésének kézhezvételét követően haladéktalanul intézkedtek az értesítés tárgyát képező művek vagy más védelem alatt álló teljesítmények hozzáférhetetlenné tétele vagy honlapjaikról történő eltávolítása érdekében, valamint a b) pontnak megfelelően minden tőlük telhetőt megtettek azok jövőbeli feltöltésének megakadályozására (notice and take down eljárás).

Bár a direktíva célja egyértelműen a videómegosztó oldalak kordába terelése volt, de a definíciós hiányosságok nem értek véget azzal, hogy nem sikerült az AVMSD-vel közös meghatározást találni ezekre az oldalakra. A direktíva szerint: „online tartalommesztó szolgáltató”: olyan, az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó szolgáltató, amelynek fő vagy egyik fő célja a felhasználói által feltöltött, jelentős mennyiségű, szerzői jogi védelem alatt álló mű vagy más védelem alatt álló teljesítmény tárolása és ahhoz hozzáférés biztosítása a nyilvánosság

¹⁰ Giancarlo F. Frosio: Reforming Intermediary Liability in the Platform Economy: A European Digital Single Market Strategy. *Northwestern University Law Review Online*, 112. (2017), 19–46.

számára, amely műveket és más védelem alatt álló teljesítményeket nyereségszerzési céllal összerendezi és promotálja.

Nehéz megbecsülni, hogy a blogbejegyzések mennyiben minősülnek szerzői jogilag védett műnek, nyilván ezeket egyesével kellene vizsgálni. Azonban a blogszolgáltatások ugyanúgy ezeket a bejegyzéseket rendezik össze és promotálják, és mivel valamiből ezeket az oldalakat is fenn kell tartani, reklámokat helyeznek el rajtuk, ami a nyereségszerzés célját szolgálja, így adott esetben kimeríthetik a fenti definíciós kritériumokat. A blogszolgáltatásoknak különös jelentősége van a szólásszabadság biztosítása céljából. Itt jelenhetnek meg kritikus vélemények, amelyek valamely intézményrendszert vonnak kérdőre, és máshol nem kaptak lehetőséget a megjelenésre. A fenti definíciós bizonytalanság tehát súlyos hátrányt jelenthet a szólásszabadság szempontjából.

Összefoglalva, a 17. cikkely három konszekutív feltételt ír elő a felelősség alóli mentesüléshez, a licenc megszerzését, szűrőszoftver használatát, és a notice and take down eljárás alkalmazását. A két első feltétel jelentős problémát okozhat a szolgáltatóknak, az alábbiakban bemutatjuk, miért.

Engedélyezés

Az engedélyezés, azaz a szükséges licencek megszerzése a legösszetettebb folyamat az audiovizuális alkotások, például videók, mémek, filmek, tévéműsorok esetében. Minden kreatív résztvevőtől – ideértve a szerzőket, színészeket, rendezőt, zeneszerzőt, operatőrt stb. – engedélyt kell szerezni a kész mű felhasználásához.¹¹ Mindemellett minden egyes felhasználási módra külön engedélyt kell szerezni a licencszerződésekben, ideértve a nyilvánossághoz közvetítést és a nyilvánosság számára való hozzáférhetővé tételt.¹² Ezekben a licencszerződésekben a felhasználás időtartamát és területét is meg kell határozni.¹³

A nagy filmstúdiók ezért külön szervezeti egységeket hoznak létre csak azért, hogy egy adott filmhez szükséges jogokat tisztázzák, és az engedélyeket megszerezzék. Ezen filmstúdiók esetében a producerek minden szükséges jogot igyekeznek előzetesen megszerezni a résztvevőktől, hogy ez alapján a filmet terjeszthessék világszerte, és engedélyezhessenek különböző felhasználásokat (például mozivetítést, tévés lejátszást, VOD-letölthetőséget).¹⁴

Általánosságban egy, a művet felhasználni kívánó szolgáltató esetében az engedélyezés két különböző módon történhet, a szerzői jogok tulajdonosától vagy közös jogkezelő szervezetektől. Ez utóbbinak előnye lehet, hogy egyszerűsítik

¹¹ A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 64. §.

¹² A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 16. §.

¹³ A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 43. §.

¹⁴ Cathy Jewell: From Script to Screen: What Role for Intellectual Property? *WIPO*.

a jogkezelést. A jogdíjak egyben történő letárgyalása, az engedélyezés, a monitorozás, a jogdíjak beszedése és elosztása egyes esetekben a kollektív kezeléssel könnyebbnek bizonyul. Példaként egy szerző, egy színész vagy egy producer nem léphet kapcsolatba minden egyes rádióállomással, hogy megtárgyalják a művek felhasználásának engedélyezését és díjazását. Ugyanez igaz fordítva is, nem célszerű és rendkívül időigényes a felhasználók számára is az egyesével történő engedélyezés, például a rádióállomások nem tudnának minden egyes szerzőtől, illetve előadóművészról egyesével engedélyt kérni a dalaik lejátszásához.¹⁵

Magyarországon a közös jogkezelést a jogalkotó két esetre bontotta, az önkéntes közös jogkezelés esetére, illetve a kötelező kiterjesztett közös jogkezelés esetére. A kötelező közös jogkezelés esetén a művészek nem választhatják meg, hogy milyen megállapodási formát szeretnének, mivel az engedélyezés a közös jogkezelő szervezeteken keresztül történik, erre példa a televíziócsatornák kódolatlan terjesztése. Az önkéntes közös jogkezelés ezzel szemben annyi szabadságot enged, hogy az alpból a közös jogkezelő szervezet által képviselt művészeknek évente egyszer lehetőségük van az összes általuk létrehozott mű tekintetében egységesen kilépni a közös jogkezelés rendszeréből.¹⁶

A művészek egyes csoportjait, így a szerzőket, előadóművészeket, a lemezkiadókat, a fotográfusokat külön közös jogkezelő szervezetek képviselik.¹⁷

A közös jogkezelő szervezetek árazási modellje általában elég kártékony. Annak ellenére, hogy a magyar szerzői jogi törvény¹⁸ előírja, hogy a jogdíjaknak az elért bevétellel arányosnak kell lenniük, a közös jogkezelő szervezetek sok esetben minimumdíjakat állapítanak meg felhasználásonként. A hazai video on demand (VOD) szolgáltatások indulásakor például az Artisjus 8%-át kérte a bevételnek letöltésenként. Ezzel szemben az előadóművészeket képviselő EJI-Mahasz a jogdíjat filmperc/napban határozta meg, aminek eredményeként ennek az egy közös jogkezelő szervezetnek az ötszörösét kellett volna fizetni, mint maga a filmletöltés ára, még abban az esetben is, ha senki nem nézte meg.¹⁹ Ezt még ki kell egészíteni azzal, hogy a szolgáltatónak legalább két, illetve három közös jogkezelő szervezetnek kellett volna fizetnie egy adott filmért.²⁰

A magas árak miatt az üzleti modellek kiszámíthatatlanok, a szolgáltatók nem tudnak előre tervezni. Emiatt folyamatos viták alakultak ki a közös jogkezelő

¹⁵ Collective Management of Copyright and Related Rights. *WIPO*.

¹⁶ Collective Management of Copyright and Related Rights. *WIPO*; 2016. évi XCIII. törvény a szerzői jogok és a szerzői joghoz kapcsolódó jogok közös kezeléséről 4. § (6) bekezdése és 17. §; kiterjesztett kollektív joggazdálkodás: Extended Collective Management of Rights. *Előadóművészi Jogvédő Iroda*.

¹⁷ Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala: *Bejegyzett jogkezelő szervezetek adatai*.

¹⁸ 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról.

¹⁹ Lásd az Előadóművészi Jogvédő Iroda honlapját.

²⁰ Online jogdíjak felosztása. *Artisjus*; Lehívások (internet) jogdíjak. *Előadóművészi Jogvédő Iroda*.

szervezetek és a felhasználók között az engedélyezéssel kapcsolatban.²¹ VOD-ok esetében a szerzői jogi törvény szerint az engedélyt közvetlenül az előállítótól vagy a forgalmazótól kellene megszerezni, ennek ellenére az EJI jogdíjat követel a VOD-felhasználások után is, külföldi filmek esetén is (külföldi közös jogkezelő szervezetekkel való kölcsönös megállapodásokra hivatkozva).²² Illusztrációként: ha egy szolgáltató megszerzi a *Bakancslista* című amerikai film video-on-demand letöltésére az engedélyt a Warnertől, és ez alapján online bemutathatja a filmet, az EJI minden letöltés után jogdíjat fog megpróbálni beszedni Jack Nicholson filmbeli előadásáért (bár erről Jack Nicholson nyilván nem is tud), mivel álláspontja szerint a film online lejátszására közös jogkezelésen keresztül szerezhető engedély, nem a jogtulajdonostól vagy annak képviselőjétől.²³

Folyamatosan jelennek meg új közös jogkezelő szervezetek, amelyek azt próbálják bizonyítani, hogy jogosultak valamelyfajta szerzői jogi felhasználás után díjat beszedni.²⁴

A közös jogkezelő szervezetektől való engedélyszerzés feltétele a folyamatos riportolás, amely elég nehéz, időigényes feladat. Audiovizuális műveknél úgynevezett „music cue sheet”-eket kell kitölteni. A music cue sheeteknek tartalmazniuk kell a film címét, a lejátszás időpontját, a műsor hosszát, a lejátszott zenemű hosszát, információkat az előállítóról, a zeneszám címét és szerzőjét, kiadóját, valamint a felhasználás hosszát és időpontját. Ez az elszámolás alapja, ezek nélkül a jogdíjak kifizetése lehetetlen.²⁵

Összességében tehát az engedélyezés egy nagyon összetett, komplex, sokszor kaotikus folyamat sok résztvevővel.²⁶ Ráadásul a fenti jogbizonytalanság és az árázási modellek sem segítik az online szolgáltatások fejlődését.

Szűrőszoftver

Tekintettel az ellenőrizendő videók jelentős mennyiségére, ahhoz, hogy a szolgáltatók minden tőlük telhetőt megtegyenek annak biztosítása érdekében, hogy a jogosultak által jelzett konkrét műveket elérhetetlenné tegyék, szűrőszoftvert kellene használniuk. Egy több millió videót tartalmazó (és a két magyar megosztó bőven itt tart) szolgáltatás esetében manuálisan gyakorlatilag megoldhatatlan a feladat. Egy ilyen szűrőszoftver kifejlesztése és működtetése azonban nehézségeket is okozhat.

²¹ A moderátorokkal készített interjúk és a szerzők saját tapasztalatai alapján.

²² A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 66. §-a; Magyar Színjátszók Társasága (EJI) tarifái: Lehívásos (internet) jogdíjak. *Előadóművészeti Jogvédő Iroda*.

²³ T-Online Magyarország Kft. v. 8.P.24.159/2006.

²⁴ Koi Tamás: Új jogdíj miatt fájhat a feje a tévéseknek. *HWSW*, 2015. december 23.

²⁵ BBC Academy: Silvermouse (for Production Paperwork) Reporting Music in the BBC Cue Sheet.

²⁶ Christina Angelopoulos – Joao Pedro Quintais: Fixing Copyright Reform. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 10. (2019), 2. 147–172.

A már említett Google Content ID fejlesztése több mint 50 ezer munkaórát vett igénybe, és legalább 60 millió dollárba került. A Google-nak ugyan megvannak az ehhez szükséges forrásai, de a kis hazai videómegosztó oldalak nyilván nem engedhetnek meg maguknak egy ekkora fejlesztést.²⁷

További probléma az eltávolítandó tartalom azonosítása. Az egyes tartalmak szűréséhez a szolgáltatóknak mintákra van szükségük a tartalomból, hogy ellenőrizni tudják a feltöltött videókat.²⁸ A jogtulajdonosoknak még a film premierje előtt hozzáférést kellene biztosítani a még le nem vetített film részletéhez, hogy ezt megosszák a videómegosztó szolgáltatókkal a szűrés érdekében. Nyilván a premier előtti filmeket a stúdiók a legnagyobb titokban kezelik. Bár a magyar szerzői jogi törvény lehetővé teszi a film online megosztásának közvetlen engedélyezését, a copyright direktíva implementációjának hazai nyilvános konzultációján 2019 novemberében az EJI jelezte, hogy a filmek kiszivárgásától való félelem miatt nem támogatják a mintamegosztás lehetőségét. A mintamegosztás megszervezése amúgy egy hatalmas adminisztratív feladat lenne sok nehézséggel, mivel az EU-s videómegosztó szolgáltatásoknak a világ minden táján megjelenő filmekből mintát kellene kapniuk, hogy szűrni tudjanak ez alapján. Nem beszélve arról, hogy a szoftver is hibázhat, ennek példája volt a YouTube-on a fehér zajos videók jogsértő tartalomként való azonosítása.²⁹

Notice and take down eljárás

A 2000-es e-kereskedelmi irányelv³⁰ által bevezetett notice and take down eljárás eddig hatékony szabályozási eszköznek tűnt. Ez az eljárás megfelel a 17. cikk (4) c) pontjában előírt eltávolítási kötelezettségnek. Két hazai videómegosztó, az Indavideo és a Videamoderátor szerint a szerzői jogi irányelv hazai implementálása előtti időben legalább havonta 1000 videót távolítottak el. Mind a két szolgáltatás az e-kereskedelmi törvény³¹ által előírt notice and take down eljárásnál jóval egyszerűbb módon lehetőséget biztosít a felhasználóknak a szerzői jogilag védett tartalmak

²⁷ Thomas Spoerri: On Upload-Filters and other Competitive Advantages for Big Tech Companies under Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 10. (2019), 2. 173–186.

²⁸ A moderátorokkal készült interjúk alapján.

²⁹ Chris Baraniuk: White Noise Video on YouTube Hit by Five Copyright Claims. *BBC News*, 2018. január 5.

³⁰ Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on Certain Legal Aspects of Information Society Services, in Particular Electronic Commerce, in the Internal Market ('Directive on Electronic Commerce'). L 178 (2000. július 17.).

³¹ 2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről.

jelzésére, és a jelzés alapján általában a törvényben meghatározott határidő előtt a moderátorok törölték a videókat. A videómegosztó szolgáltatások ellenőrzésének terhe azonban eddig a jogtulajdonosokat terhelte.

Szabad felhasználás

A szabad felhasználás vagy a DMCA szerinti fair use a szerzői jog korlátozása, amely lehetővé teszi a szerzői joggal védett anyagok korlátozott felhasználását anélkül, hogy előzetesen engedélyt kellene szerezni a szerzői jog tulajdonosától. Célja, hogy egyensúlyt teremtsen a szerzői jogok tulajdonosainak érdekei, illetve a kreatív alkotások szélesebb körű felhasználásához fűződő érdekek között azáltal, hogy lehetővé tesz bizonyos felhasználásokat, amelyek a törvény által biztosított engedély hiányában jogsértésnek minősülnének. A magyar szerzői jogi törvény szerint: „Természetes személy magáncélra a műről másolatot készíthet, ha az jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja, feltéve, hogy a felhasználással érintett műhöz jogszerűen fért hozzá.”

A 17. cikkely új eseteket határoz meg (például idézés, kritika, ismertetés; paródia vagy pastiche céljára történő felhasználás), de a 17. cikkely szövegéből nem derül ki egyértelműen, hogy csak ezen felhasználások jelentik-e a szerzői jog szabad felhasználás alapján történő kizárólagos korlátozását, vagy a szerzői jogi törvény korábbi rendelkezései alapján egy ennél általánosabb körre is érvényes lenne a korlátozás. Mindenesetre az online tartalommesztó szolgáltató definíciója eleve kizárja a szabad felhasználás lehetőségét, mivel a definíció feltételül szabja a nyereségszerzési célt, míg a szabad felhasználás kizárja a jövedelemszerzés vagy -fokozás célját.³²

Felmerülő gyakorlati problémák

A 17. cikkely kimondja, hogy alkalmazása nem vezethet általános nyomkövetési kötelezettséghez. A gyakorlatban azonban a moderátoroknak minden feltöltött videónál meg kellene határozniuk azt, hogy a videó tartalmaz-e szerzői jogilag védett művet.³³ Ezt sok esetben nehéz megállapítani. Zenei tartalmaknál könnyebbnek tűnik, bár itt is nehéz eldönteni, hogy az adott videóra – esetleg csak pár másodperc zenénél – vonatkozik-e a szabad felhasználás, illetve az Egyesült Államokban fair use (ha van ilyen) valamely esete.³⁴ Az elhíresült *Lenz v. Universal*

³² Act LXXVI of 1999 on copyright (2018. május 13.): a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 35. §.

³³ Christina Angelopoulos – Joao Pedro Quintais: Fixing Copyright Reform. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 10. (2019), 2. 147–172.

³⁴ Angelopoulos–Quintais (2019): i. m.

(avagy a „Dancing Baby”) ügyben egy anya egy 29 másodperces videót töltött fel a YouTube-ra, amelyen a kisgyermek a *Let's Go Crazy* című Prince-dalra táncol. A Prince-dalok szerzői jogait birtokló Universal Music Publishing Group emiatt egy notice and take down kérelmet küldött a YouTube-nak, és felszólította, hogy távolítsa el a kérdéses videót. Emiatt több mint 10 év pereskedés követte a kérelmet, amelyben végül nem született valódi döntés, mert a felek megegyeztek.³⁵ És ez csak egy viszonylag könnyen felismerhető zenei tartalom esete. Annak eldöntése például, hogy egy demonstráció során egy felszólaló beszéde vagy előadása, amelyet feltöltenek valamely videómegosztó oldalra, szerzői jogvédelem alá esik-e, rendkívül időigényes, ha nem lehetetlen.

A szerzői jog tulajdonosa

Még abban az egyszerűnek tűnő esetben is, ha egy televíziós csatorna logója megjelenik egy feltöltött videón, a moderátorok nem lehetnek biztosak abban, hogy a tartalom jogosultja a televíziós csatorna, hiszen a műsor felhasználása alapulhat felhasználási szerződésen is.³⁶ Jelentős problémát jelent tehát, hogy hogyan lehet információt szerezni egy adott mű valódi szerzői jogi jogosultjáról. Előfordulhat, hogy a videót feltöltő felhasználók nem adnak információt a szerzői jogosultról, főleg ha a videót nem ők rögzítették. Esetleges szerzői jogot sértő videók esetén pedig jobbra direkt nem nyújtanak információt az azt feltöltő felhasználók.³⁷

A felhasználási engedély megszerzése

A videók nyilvánossághoz közvetítésének, illetve nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételének kizárólagos joga a jogtulajdonost, illetve azt illeti meg, akinek erre a jogtulajdonos vagy az általa felhatalmazott személy vagy szervezet engedélyt adott. Ha a jogtulajdonos személye nem ismert, a közvetlen engedély megszerzése lehetetlen. Még abban az esetben is, ha a jogtulajdonos beazonosítható, személye ismert, a kapcsolattartó személy vagy szervezeti egység elérhetőségi adatainak megszerzése óriási kihívás. Ha esetlegesen a moderátoroknak sikerül felvenniük a kapcsolatot a megfelelő személlyel, és azok nem adnak engedélyt a mű felhasználására, a helyzet egyértelmű. A kérdés azonban az, hogy a folyamat során fel kell-e függeszteni a videó elérhetőségét, vagy sem. Illetve mi van, ha nem válaszolnak?

A közös jogkezelés lehetősége is kérdéseket vet fel. A közvetlen engedélyezési modell (zeneszerzők kivételével) ellenére a szerzői jogi irányelv implementációja

³⁵ Lenz v. Universal. *Electronic Frontier Foundation*.

³⁶ A moderátorokkal készült interjúk alapján.

³⁷ A moderátorokkal készült interjúk alapján.

kapcsán tartott nyilvános konzultáción számos közös jogkezelő szervezet jelent meg. Annak ellenére, hogy az irányelv lehetőséget biztosít az úgynevezett egyablakos jogosításra, amely esetben egy közös jogkezelő szervezet szedi be a jogdíjakat, és osztja szét a többi közös jogkezelő szervezet között, ahogy ez a televíziós csatornák egyidejű változatlan továbbközvetítése esetében történik, a konzultáción jelen lévő legalább három közös jogkezelő szervezet jelezte, hogy külön kívánnak jogdíjat szedni.³⁸ A korábban jelzett árazási modellek mellett lehetetlen megállapodni az összes közös jogkezelő szervezettel anélkül, hogy a szolgáltatások lényege sérülne.

Sőt, fennáll annak a lehetősége, hogy a közös jogkezelés ellenére a valódi jogtulajdonos jelenik meg a szolgáltatónál, és kártérítést követel az engedély hiánya miatt, mert a jogtulajdonos nem tud például arról, hogy magyar közös jogkezelő szervezetek járnak el a nevükben. A jogrendszerek közötti különbségek miatt például egy amerikai filmstúdió jogosan nyújthat be olyan esetben igényt, amikor egy feltöltött tartalomra hiányzik tőle az engedély, nem tudva, hogy közös jogkezelő szervezetek képviselik.

Riportolási kötelezettségek teljesítése

A jogtulajdonosok általában tisztában vannak munkájuk pontos tartalmával, így számukra elegendő a megtekintések számát jelenteni. A videómegosztó szolgáltatások esetében is a közös jogkezelő szervezeten keresztül engedélyezés feltétele, hogy a szolgáltatók részletes jelentést – például a korábban már bemutatott music cue sheetek alapján – nyújtsanak a közös jogkezelő szervezetek számára, mivel ez a jogdíjak elosztásának alapja. A moderátorok vélhetően nem tudják az összes videóban felhasznált összes művet feltérképezni, és erről jelentést készíteni.

Sőt a fent leírt négy gyakorlati probléma megoldása minden egyes feltöltött videó esetében teljesen irreális. A szolgáltatóknak minden tőlük telhetőt meg kell tenniük az engedély megszerzése érdekében, illetve annak biztosítása érdekében, hogy azon konkrét műveket és más védelem alatt álló teljesítményeket, amelyekre vonatkozóan a jogosultak megadták a szolgáltatóknak a lényeges és szükséges információkat, elérhetetlenné tegyék; továbbá minden esetben. Az azonban nem egyértelmű, hogy mit jelent pontosan a „minden tőlük telhető” kritérium. Elegendő megpróbálni felvenni a kapcsolatot a jogtulajdonossal? Mi van, ha nem válaszol? Végül mi történik, ha a szolgáltatók minden erőfeszítésük ellenére nem tudnak megállapodni a közös jogkezelő szervezetekkel? Vagy csak az egyikükkel? Például, ha a kártékony árazási modellek vagy egy irreális riportolási kötelezettség miatt nem tudnak megállapodni, akkor a szolgáltatók megtették minden tőlük telhetőt? Ezek retorikai kérdéseknek tűnhetnek, de valószínűleg a moderátorok mindennap szembesülnek velük.

³⁸ Ahogy azt a közös jogkezelő szervezetek képviselői a nyilvános konzultáción jelezték.

Egy másik gyakorlati probléma a jogdíjak felosztása. Ha a közös jogkezelő szervezetek engedélyeket adnak, és beszedik a jogdíjakat, hogy tudják azokat felosztani megfelelő információ nélkül? Még ha a magáncélú másolás után történő felosztás rendszerét próbálják meg érvényesíteni, akkor sem rendelkeznek információval számos olyan videó készítőjéről, akiknek videója amúgy nagyon népszerű egy oldalon, például mémek esetében, pedig ők is ugyanúgy jogosultak lennének jogdíjra. Nem beszélve a szerzői joggal nem védett videókról, amelyeket nem lehet megkülönböztetni az elszámolás során a szerzői joggal védett videóktól, így a szolgáltatók ezek után is kénytelenek lennének fizetni.

Epilógus

Eredetileg a szöveg végén itt egy következtetésnek kellett volna szerepelnie, amely kitér arra, hogy a fent említett gyakorlati problémák mennyire megnehezítik a hazai videómegosztó szolgáltatók életét, a különbségekre a globális és a hazai szolgáltatók erőforrásai között, illetve hogy milyen kimenetelei lehetnek ezeknek a problémáknak, onnantól kezdve, hogy a tartalom jelentős része eltűnik, mert ellenőrizhetetlen, odáig, hogy az engedélyszerzés a közös jogkezelő szervezetektől olyan drága, hogy fenntarthatatlanná teszi a hazai videómegosztó szolgáltatások működtetését, ne adj isten azok becsukásához vezethet.

Azonban az a furcsa helyzet állt elő, hogy a nyilvános konzultáción részt vevő és jelentős lobbitevékenységet folytató közös jogkezelő szervezetek eddig még nem jelentek meg a videómegosztó szolgáltatásoknál, illetve ha azok megkeresték az általuk illetékesnek tartott szervezetet, az nem válaszolt. A jelenlegi helyzet tehát olyan, mintha meg sem született volna a 17. cikkely.

Felhasznált irodalom

2016. évi XCIII. törvény a szerzői jogok és a szerzői joghoz kapcsolódó jogok közös kezeléséről
- Angelopoulos, Christina – Joao Pedro Quintais: Fixing Copyright Reform. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 10. (2019), 2. 147–172.
- Baraniuk, Chris: White Noise Video on YouTube Hit by Five Copyright Claims. *BBC News*, 2018. január 5. Online: www.bbc.com/news/technology-42580523
- BBC Academy: *Silvermouse (for Production Paperwork) Reporting Music in the BBC Cue Sheet*. Online: http://downloads.bbc.co.uk/academy/academyfiles/bs_silvermouse_indies_cue_sheet.pdf
- Collective Management of Copyright and Related Rights. *WIPO*. Online: www.wipo.int/copyright/en/management/
- Directive (EU) 2018/1808 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 Amending Directive 2010/13/EU on the Coordination of Certain Provisions Laid Down by Law, Regulation or Administrative Action in Member States Concerning the Provision of Audiovisual Media Services (Audiovisual Media Services Directive) in View of Changing

- Market Realities. L 303/69 (2018. november 28.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1808/oj>
- Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on Copyright and Related Rights in the Digital Single Market and Amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC. L 130/92 (2019. május 17.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0790&rid=1>
- Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on Certain Legal Aspects of Information Society Services, in Particular Electronic Commerce, in the Internal Market ('Directive on Electronic Commerce'). L 178 (2000. július 17.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0031&from=EN>
- Európai Bizottság: *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Európai digitális egységes piaci stratégia.* COM(2015)192 végleges (2015. május 6.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015DC0192&from=EN>
- European Commission: *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A Digital Single Market Strategy for Europe.* COM(2015)192 végleges (2015. május 6.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015DC0192&from=EN>
- Extended Collective Management of Rights. *Előadóművészi Jogvédő Iroda.* Online: https://eji.hu/cikk/extended_collective_management_of_rights
- Frosio, Giancarlo F.: Reforming Intermediary Liability in the Platform Economy: A European Digital Single Market Strategy. *Northwestern University Law Review Online*, 112. (2017), 19–46.
- Jewell, Cathy: From Script to Screen: What Role for Intellectual Property? *WIPO.* Online: www.wipo.int/pressroom/en/stories/ip_and_film.html
- Koi Tamás: Új jogdíj miatt fájhat a feje a tévéseknek. *HWSW*, 2015. december 23. Online: www.hwsz.hu/hirek/54953/jogdij-tevecsatorna-tv-digitalfilm-teveszolgaltato-filmjus-artisjus.html
- Lehívásos (internet) jogdíjak. *Előadóművészi Jogvédő Iroda.* Online: https://eji.hu/cikk/lehivasos_internet_jogdijak
- Lenz v. Universal. *Electronic Frontier Foundation.* Online: www.eff.org/cases/lenz-v-universal
- Online jogdíjak felosztása. *Artisjus.* Online: www.artisjus.hu/wp-content/uploads/2020/01/I20tarifa.pdf
- Opsahl, Kurt: YouTube Wins Summary Judgment in Viacom DMCA Lawsuit. *Electronic Frontier Foundation*, 2010. június 23. Online: www.eff.org/deeplinks/2010/06/YouTube-wins-summary-judgment-viacom-dmca
- Spoerri, Thomas: On Upload-Filters and other Competitive Advantages for Big Tech Companies under Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 10. (2019), 2. 173–186.
- Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala: *Bejegyzett jogkezelő szervezetek adatai.* Online: https://kjk.sztnh.gov.hu/en/szervezetek_nev_szerint_angol
- The Digital Millennium Copyright Act of 1998. U.S. Copyright Office Summary.* 1998. Online: www.copyright.gov/legislation/dmca.pdf
- Viacom International Inc. v. YouTube, Inc. no. 1:07-cv-02103-LLS*, 2013. április 18. Online: www.docketalarm.com/cases/New_York_Southern_District_Court/1—07-cv-02103/Viacom_International_Inc._et_al_v._YouTube_Inc._et_al/452/
- Viacom Int'l, Inc. kontra YouTube, Inc. – 676 F.3d 19 (2d Cir. 2012.).* Online: www.lexisnexis.com/community/casebrief/p/casebrief-viacom-int-l-inc-v-YouTube-inc